

20.5.2024

Kunta- ja alueosasto

Lainsäädäntöneuvos Saara Rahko

TE-UUDISTUKSESTA JOHTUVAT KUNNAN PERUSPALVELUJEN VALTIONOSUUDESTA ANNETUN LAIN TARKENNUSTARPEET

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettu laki (618/2021, jäljempänä *valtionosuuslaki*) tuli voimaan 1.1.2023. Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien, jolloin TE-uudistus tulee voimaan. Työvoimapalveluiden järjestäminen muodostaa kuntien uuden valtionosuustehtävän. TE-uudistuksen yhteydessä valtionosuuslakiin lisättiin kaksi uutta laskennallista valtionosuuskriteeriä (18-64 –vuotiaiden ikäluokka ja työttömien määrä), joiden perusteella valtionosuutta kohdennetaan työvoimapalveluihin. Lisäksi TE-uudistuksen yhteydessä kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin. Valtionosuuslakiin lisättiin säännös valtionosuuteen tehtävästä lisäyksestä, jolla rahoitusvastuun laajentuminen korvataan kunnille. Uudistuksen toimeenpanon yhteydessä on vielä havaittu eräitä teknisiä tarkennustarpeita valtionosuuslakiin.

Tässä muistiossa kuvatut valtionosuuslain säännösten tarkennusta koskevat muutosehdotukset sekä TE-uudistukseen liittyvä luonnos valtioneuvoston asetuksesta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun asetuksen (1393/2021) muuttamisesta ovat yhdessä lausuttavana ajalla x.6. - 5.8.2024 Lausuntopalvelussa. Lausuntoa pyydetään kunnilta, Suomen Kuntaliitolta, Kansaneläkelaitokselta sekä sosiaali- ja terveysministeriöltä ja työ- ja elinkeinoministeriöltä. Saadut lausunnot löytyvät verkko-osoitteesta valtioneuvosto.fi/hankkeet tunnuksilla VN/13869/2024 ja VM091:00/2024kohdasta Asiakirjat.

Nyt lausunnolla olevat lakimuutosehdotukset on tarkoitus sisällyttää syksyllä 2024 annettavaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamista koskevaan esitykseen, jossa säädetään vuoden 2025 valtionosuusprosentista ja mahdollisista vuodelle 2025 valtionosuuteen tehtävistä määräaikaisista lisäyksistä ja vähennyksistä. Lakimuutosten on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025.

Nyt kyseessä olevat lakimuutosehdotukset eivät liity kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen, jota valmistellaan vuodelle 2026.

Kustannustenjaon tarkistus vuosina 2025 ja 2026

Valtionosuuslain 23-25 §:ssä säädetään kustannusten jaon tarkistuksesta. Valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa tarkistetaan laskennalliset kustannukset, perushinnat ja rahoitus toteutuneiden kustannusten mukaisiksi. Kustannustenjaon tarkistus perustuu varainhoitovuoden laskennallisten ja toteutuneiden kustannusten erotukseen, joka tarkistetaan sen varainhoitovuoden kustannustasoon, jolle tarkistus tehdään. Huomioon otettavista kustannuksista säädetään 24 §:ssä.

Koska julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy valtiolta kunnille vuoden 2025 alusta lukien, tulisi voimassa olevan lainsäädännön mukaan myös työvoimapalveluiden järjestäminen huomioida kustannusten jaon tarkistuksessa. Vuosien 2023 ja 2024 kustannuksiin ei vielä näitä palveluja kuitenkaan sisälly. Tästä johtuen kustannusten jaon tarkistus vuosina 2025 ja 2026 ehdotetaan tehtäväksi niin, että tarkistus ei kohdennu työvoimapalveluiden rahoitusta kohdentaviin kriteereihin; 18-64 vuotiaiden kriteeriin ja työttömyyden kriteeriin, jossa työttöminä huomioidaan sekä työttömät työnhakijat että työvoimapalveluihin osallistuvat. Nämä tulevat sisältymään kustannustenjaon tarkistukseen ensimmäisen kerran vuonna 2027, kun vuoden 2025 kustannustenjaon tarkistus tehdään. Edellä mainitusta poikkeuksesta kustannuksen jaon tarkistukseen vuosina 2025 ja 2026 ehdotetaan säädettävän valtionosuuslain 59 §:ssä, joka on kustannustenjaon tarkistusta koskeva siirtymäsäännös.

Kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

Valtionosuuslain 31 a §:ssä säädetään työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvauksesta. Korvauksen tarkoituksena on korvata kunnille laajeneva rahoitusvastuu työttömyysetuuksista poikkileikkaushetkessä vuoden 2023 toteumatietojen mukaisena. Korvaus on pysyvä eikä sitä tarkisteta jälkikäteen. Korvaukset määritetään vuonna 2023 maksettujen työttömyysetuuksien maksatuksesta työttömyyskassoille ja kansaneläkelaitokselle vuoden 2023 loppuun mennessä kertyneiden tietojen perusteella.

Valtionosuuslain 31 a §:n 4 momentissa todetaan, että kansaneläkelaitos toimittaa työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvausten määrittämiseksi tarpeelliset tiedot työttömyysetuuksien maksatuksesta valtiovarainministeriölle. Kaikkia tarpeellisia tietoja ei kuitenkaan saada Kansaneläkelaitoksesta, vaan osin tietoja tarvitaan myös sosiaali- ja terveysministeriöstä. Tästä johtuen pykälän sanamuotoa täsmennettäisi tätä vastaavaksi.

Valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvä yhteistoiminta sekä valtionosuutta koskeva neuvottelu

Valtionosuuslain 43 §:ssä on säädetty valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvästä yhteistoiminnasta ja 44 §:ssä valtionosuutta koskeva neuvottelusta. Koska TE-uudistuksen myötä valtionosuustehtävät laajenevat myös työ- ja elinkeinoministeriön sektorille, on tarpeen säätää myös työ- ja elinkeinoministeriön osallistumisesta edellä mainittuihin yhteistoimintaan ja neuvotteluihin. Tästä johtuen kumpaankin pykälään ehdotetaan muutosta, jonka mukaan yhteistoimintaan ja neuvotteluihin osallistuisivat valtiovarainministeriö sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuustehtävistä vastaavat ministeriöt. Ehdotettu säännös olisi joustava esimerkiksi kuntien lakisääteisten tehtävien tai ministeriöiden vastuualueiden muuttuessa ja vastaa säädöstekniikaltaan hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 24 §:ää.

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 31 a §:n 4 momentti sekä 43 ja 44 §, sellaisena kuin niistä on 31 a §:n 4 momentti laissa 384/2023, sekä
lisätään 59 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

31 a §

Kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

Tässä pykälässä tarkoitetut korvaukset määritetään vuonna 2023 maksettujen työttömyysetuuksien maksatuksesta työttömyyskassoille ja Kansaneläkelaitokselle vuoden 2023 loppuun mennessä kertyneiden tietojen perusteella. Korvaukset tarkistetaan vuoden 2024 tasolle siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Korvauksissa otetaan lisäksi huomioon vuoden 2024 aikana voimaan tulevat työttömyysturvan perusosan suuruuteen säädetyt muutokset. Kansaneläkelaitos ja sosiaali- ja terveysministeriö toimittavat korvausten määrittämiseksi tarpeelliset tiedot työttömyysetuuksien maksatuksesta valtiovarainministeriölle.

43 §

Valtionosuustehtävien muutosten ja valtionosuuden perusteiden laskentaan liittyvä yhteistoiminta

Valtiovarainministeriö valmistelee yhteistoiminnassa *kunnan peruspalvelujen valtionosuustehtävistä vastaavien ministeriöiden* kanssa tässä laissa tarkoitettujen valtionosuustehtävien muutoksien vaikutukset valtionosuusperusteisiin ja valtionosuuden perusteiden laskennan valtion talousarvion valmistelua varten.

44 §

Valtionosuutta koskeva neuvottelu

Valtiovarainministeriön on yhdessä *kunnan peruspalvelujen valtionosuustehtävistä vastaavien ministeriöiden* kanssa neuvoteltava valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevista tarkistuksista Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa.

Valtiovarainministeriön on neuvoteltava osana kuntalain (410/2015) 11 §:ssä tarkoitettua valtion ja kuntien neuvottelumenettelyä *kunnan peruspalvelujen valtionosuustehtävistä vastaavien ministeriöiden* kanssa sekä Suomen Kuntaliitto ry:n kanssa siitä, miten valtionosuustehtävien muutoksista aiheutuvat kustannukset kehittyvät, ja siitä, miten valtionosuustehtävien muutokset vaikuttavat valtionosuuksien ja -avustusten määräytymisperusteisiin ja kustannuksiin sekä myönnettäviin valtionosuuksiin ja -avustuksiin.

59 §

Kustannustenjaon tarkistusta koskeva siirtymäsäännös

Poiketen siitä, mitä 23 §:n 2 momentissa säädetään, varainhoitovuodelle 2025 ja 2026 tehtävässä tarkistuksessa ei tarkisteta 6 §:n 3 momentissa tarkoitettua 18-64 -vuotiaiden ikäluokalle määrättyä perushintaa eikä 7 §:ssä tarkoitettua työttömien määrän perusteella määriteltyä perushintaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2025.